

इष्ट्याइच्छयादेहंसद्योऽवीरधत्तवर्धितवान् देवीमिति पाठे देवीमातरं वरदानेन वासरस्वती वा उपबृंहणैरवीरधत्तवर्धितवान् देवीवृद्धिमेवाह वेदानिति चाद्वेदार्थान् अधिजगेअधिगतवान् ॥ ३ ॥ यन्नैति यत्तप आदिना कश्चिन्नैति नात्येति नातिशेते इति प्राञ्चः यद्वस्तु तप आदिना कश्चिन्नैति न प्राप्नोति तदप्यात्मतत्त्वमधिजगेइति पूर्वेण संबन्धः तथा च न कर्मणान् प्रजयाधनेन नायमात्मा प्रवचनेन लभ्यो न मेधयान बहुना श्रुतेनेत्यादि श्रुतिभ्यस्तप आदिनापि दुष्प्रापमात्मतत्त्वं जातमात्र एवाधिगतवानित्यर्थः मन्युना यज्ञेन ॥ ४ ॥ विव्यासविभक्तवान् हौत्राध्वर्यवौ द्वात्राणिकां ङानि त्रेतानुपयुक्तं कांडं च पृथक्कृतवानित्यर्थः परावरे निरुपाधिसोपाधिब्रह्मणीजानातीति परावरज्ञः ब्रह्मर्षिः ब्राह्मणश्चासौ मंत्रद्रष्टाचेत्यर्थः कविः क्रांतं अतीतादितद्वर्षी ॥ ५ ॥ पुण्यकीर्त्तिर्महायशाः योगुणौघः श्रूयमाणस्तादृशगुणार्जने पुरुषं

जातमात्रश्च यः सद्य इष्ट्या देहमवीरधत् ॥ वेदांश्चाधिजगेसांगान्सेति हासान्महायशाः ॥ ३ ॥ यन्नैतितपसा कश्चिन्न वेदाध्ययनेन च ॥ न व्रतैर्नोपवासैश्च न प्रसूत्या न मन्युना ॥ ४ ॥ विव्यासैकं चतुर्धा यो वेदं वेदविदां वरः ॥ परावरज्ञो ब्रह्मर्षिः कविः सत्यव्रतः शुचिः ॥ ५ ॥ यः पांडुं धृतराष्ट्रं च विदुरं चाप्यजीजनत् ॥ शांतनोः संततिं तन्वन् पुण्यकीर्त्तिर्महायशाः ॥ ६ ॥ जनमेजयस्य राजर्षेः समहात्मा सदस्तथा ॥ विवेश सहितः शिष्यैर्वेदवेदांगपारगैः ॥ ७ ॥ तत्र राजानमासीनं ददर्श जनमेजयं ॥ वृतं सदस्यैर्बहुभिर्देवैरिव पुरंदरं ॥ ८ ॥ तथामूर्धाभिषिक्तैश्च नानाजनपदेश्वरैः ॥ ऋत्विग्भिर्ब्रह्मकल्पैश्च कुशलैर्यज्ञसंस्तरे ॥ ९ ॥ जनमेजयस्तु राजर्षिर्दृष्ट्वा तमृषिमागतं ॥ स गणोभ्युद्ययौ तूर्णं प्रीत्या भरतसत्तमः ॥ १० ॥ कांचनं विष्टरं तस्मै सदस्यानुमतः प्रभुः ॥ आसनं कल्पयामास यथाशक्रो बृहस्पतेः ॥ ११ ॥ तत्रोपविष्टं वरदं देवर्षिं गणपूजितं ॥ पूजयामास राजेंद्रः शास्त्रदृष्टेन कर्मणा ॥ १२ ॥ पाद्यमाचमनीयं च अर्घ्यं गांचविधानतः ॥ पितामहाय कृणाय तदर्हाय न्यवेदयत् ॥ १३ ॥ प्रतिगृह्यतु तां पूजां पांडवाज्जनमेजयात् ॥ गांचैव समनुज्ञाप्य व्यासः प्रीतो भवत्तदा ॥ १४ ॥

व्यापारयतिसाकीर्त्तिः यथायुधिष्ठिरस्य धर्मनिष्ठत्वं कृविक्षेपेऽस्मात्संज्ञायां क्तिच् यश्च गुणौघो गृह्यमाणः पुरुषमाल्हादयत्येव न प्रवर्त्तयतिसयशः यथाज्योत्स्नाचंद्रस्य यथाविष्णोर्लोकत्रयाक्रमणं पदत्रयेण वसिष्ठस्य वाक्षमारामस्य सेतुर्यशः ॥ ६ ॥ सदः यज्ञमंडपं ॥ ७ ॥ देवैरित्यत्र मेधैरिति पाठे मेधाशब्दान्मत्वर्थीयोऽर्श आद्यच् मेधावद्भिर्बहुभिर्बृहस्पतिभिरिवेत्यभूतोपमा बृहस्पतेरेकत्वात् ॥ ८ ॥ मूर्ध्नि पटस्थानेऽभिषिक्तैर्मूर्धाभिषिक्तैः यज्ञसंस्तरे यज्ञांगानां रचनानुष्ठाने इत्यर्थः ॥ ९ ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ पितामहाय ब्रह्मस्तुल्याय कृणाय व्यासाय ॥ १३ ॥ विष्टरादिभिर्मधुपर्कार्चनं दर्शितं तत्र निवेदितां गांसमनुज्ञापितवान् व्यासो मागामनागामिति मंत्रलिगात्तस्या अवध्यत्वं मन्यमानः तद्यथैवादो मनुष्यराज आगतेऽन्यस्मिन्वाहृत्युक्षाणं वा वेहतं वा क्षदंते इत्यर्थवादस्तुरागप्राप्तानुवादसरूपो न विधायकः मावधिष्ठेति निषेधलिङ्गस्य अनागामिति निरपराधत्वहेतुपौद्वलितस्य प्रबलतरत्वात् वेहतं वध्यां गां क्षदंते हि संति ॥ १४ ॥